

زیبکە

د. عبد الکریم محمد علی

ACNE
VULGARIS
(عازە بە)

پێشهکی : Introduction

ناو ئەم زیبکانه یێنه دەرەووە کۆبینهووە بەسەر رووی پێست ، ئەوسا بەهۆی کارتیکردنی Reaction نێوان ئەم مادده چهوری یەو ئوکسجین لەههوادا سەرنوکی زیبکەکان رەش هەلده گەڕین Black heads .

زیبکە ی ئاسایی Acne Vulgaris ئەگەر تەشەنە بکات و ههوکردنەکی زیادبکات ئەوا لە ئەنجامدا بەیەکی لەم جوړه زیبکانه دا تی دەپەڕیت یانیش پێستی ئەو کەسە بەتەواوی ههوده کات و پرده پێت لە زیبکە و دو مەلی جوړاو جوړ وهك :-
زیبکە ی ئاسایی ، Acne زیبکە ی سەر رەش Comedones ، وردە دو مەلی Pustules . دو مەلی Abscess ، گری Papules ، گری رەقە Nodules . کیسە لە Cysts . . . هتد .

چۆنتی دروست بوونی زیبکە :- Pathogenesis

زیبکە بریتیه لە چهوری رزنی Sebacous glands سەر بە مووی لەش ، کاتیك که چالاکی ئەم رزنی زیاد دەکات لە پادە ی ئاسایی و گۆرانی تەواو بەسەرکاری گشت بنه پەتی (۱) مووی لەشدا Hair Follicle دیت لە زیادە دروست بوونی مادده ی وشک و رەق Keratinization ، ئەم کارە سەرکونای چهوری رزنی کانی ئەم جی یە دادەخات و بەر بەستی دەکات و نایەلی ئەم مادده چهوری یە یێتە دەرەووە ی لەش ، لە ئەنجامدا کۆدە یێتەووە زیبکە دروست دەکات . دروست بوونی زیبکە

زیبکە بەکیکە لە نهخۆشی یە هەرە بلاووە کانی پێست ، که عکاتی گەنجی و لاویدا بەتایبەتی لە بالتق بووندا لەسەر رووی دەم و چاوا دەر ئەکەوێت ، ئەم نهخۆشی یە لەههندی شوین پئی ئەوتریت قنچکە یا قنچکە عازە بە یانیش هەر ئەلین عازە بە ، بەلام بەزۆری ووشە ی زیبکە Acne لەزۆر بەی کوردستانا بەکار دەهێنرت (۱) .

زیبکە بەگشتی لەو شوینە چهوراویانە ی پێستدا دەر دەچی واتە ئەو جیگایانە ی که چهوری رزنی Sebacous glands زۆر لی یە ئەمیش بەهۆی زۆر بوونی چالاکی یانیش تیک چوونی رزاندنی مادده ی چهوری لە چهوری رزنی کانی پێست ، لەههندی حالە تدا ئەم زیبکانه نامین و لەناو دەچن بی ئەووە ی ئەو کەسە هیچ جوړه داو دەرمانیک بەکاره پێت ، یانیش ئەگەر کەلکی نەچەن دەرمانیکی ئاسایی سوکو ئاسان وەرگرتیت لە چاره سەرکردنا ، بۆماوە ی چەن مانگیك تا کو سالیك .

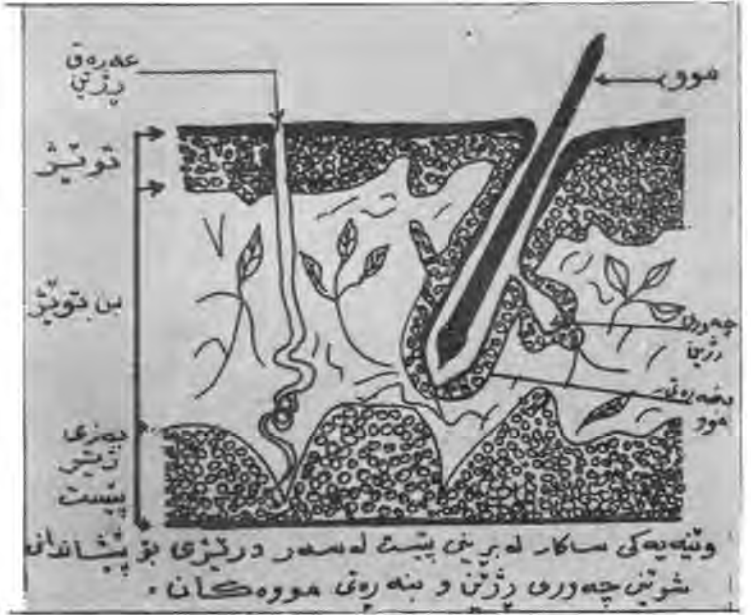
بەهۆی گۆران و زیاد چالاکی چهوری رزنی کانی پێست لەم تەمە نەدا (لەتەمەنی بالتق بووندا) ، ئەوا لەسەر تادا ئەم زیبکانه ورد وردو بچوکن . بەلام ئەو کەسە بەهۆی زۆر دەست کاری کردن و گوشین و لابردنی سەرنوکی زیبکەکان بەنینو کە کانی پەنجەکان . وای نی دەکات که مادده تیکە لە کانی

Organisms به تابه تی به کتریای چیلکه بی زیبکه کورایی به کتیریم نه کتی *Corynebacterium acne* ثم زیبکانه دهرده کهن و هه وده کهن ، ثم جوره میکروبه ده ست ده کات به دهردان و رژاندنی نه نژی *Enzyme* چهوری شکین لایبیز *Lipase* بوئوهی مادهی سی گلسراید (ترای گلسراید) *Triglycerides* که له ناو مادهی چهوری هه به تیکشکینیت له نه نجامی ثم تیکشکاننده مادهی سهر به خوئی ترشه چهوری به کان *Free Fatty acids* دروست ده بیت ، نه میش ، واته ترشه چهوری به سهر به خوکان ده بیت هوی کرانه وهو سوتانه وهی *Irritation* دیواری بنه رتی مووه کان ، کوربونه وهو مانه وهی چهوری و گه وره بوئونه وهو زیاد چالاکی بنه رتی مووه کان ده بیت هوی نه وهی که کیسه لهی پر له چلک (کیم) *Pus* دروست بیت ، زورجار ته قاندنی ثم زیبکه و دومه لانه له گه ل بلا بوئونه وهی مادهی ترشه چهوری

بـ اـ تـ اـ و نه تمه مانی (شانه مانی) *Tissues* پیستدا نهوا سهر نه نجام به هوی هه وکردن و کار تیکردنه وه *Inflammatory reaction* شوینی زیبکه کان هر دیار نه میتی و پیستی دم وچاو چال چال نه بیت دوا چاک بوئونه وی **نیشانه مانی زیبکه : Signs and Symptoms**

- له بهر نه وهی که زیبکه بتوانریت باش چاره سهر بکرتیت نه توانین ثم نه خوشی به بکه بن به دوو جوره وه :-
- (۱) - زیبکه ی سهر رووی پیست .
 - (۲) - زیبکه ی قولایی پیست .

زیبکه ی سهر رووی پیست Superficial acne
 ثم زیبکانه له تمه منی سیانزه و چوارده سالی دا دهر ته که ویت کاتی که نهو که سه ده گانه وهختی بالقی بوون (نرومی) ، زیبکه کان یان قنچکه کان سهر هه لده دن له پیسته بهی که چهوری رژی لی به (۵) ، زیبکه کان نوکه که ی سپی په نگه چونکه نه کراوه به و ده ست کاری نه کراوه ، به لام دوا کرانه وهی سهری زیبکه کان و ده ست کاری کردنی به

کوران و روودانیکتی ئالوزه ، به کگرتن و به شداری کردنی چهن هویه که وهک :- هورمونه مانی لهش *Hormones* ، زوربوونی ماده و شک و ره که کان (۳) *Keratin* ، چهوری *sebum* ، ههروه ها به کتیریا کان *Bacteria* نه مانه دریزه به نه خوشی به که ده دن و له وانیه دهرده که گرانتر بکه ن .

له مانی زوربوونی ریزی هورمونی نه ندر وچین *Androgen* ، له تمه نه دا ، قه باره *Size* و چالاکی چهوری رژی و چالاکی بنه رتی مووه کان *Hair Follicle* زیاد ده کات بویه نه گهر هاتوو ثم روداوو کورانه له ژر نامیری وهک زه ره بینی «گهرده بینی» نه لیکترونی (۴) تابه تدا بینراو به باشی و تومارکرا نهوا ثم چالاکیانه ده بینین :-

له سهر تادا کوران و کارکردن له قولایی بنه رتی موی له شه وه *Follicles* ده ست پی ده کات بوزور دروست کردنی مادهی وشک و رهق *Keratinization* ، نه میش ده بیت هوی داخستی *Blockage* چهوری رژی نه کان که نریک و لکاون به بنه رتی موی لهش ، له نه نجامی ثم داخسته چهوری رژی نه کان پرده بن له مادهی چهوری *Sebum* و به هوی نه نینه وهی *Infection* زنده وهره زه ره بینی به کان - *Micro*

دهست نیشان کردنی زیبکه : - Diagnosis

دهست نیشان کردنی زیبکه ئاسانه ، سود وەرگرتن له میژووی نهخوشیه که Case history و سهرنج دان و فهحس کردن و نیشانه کان یارمهتی دهری تهواون بو ناسین و دهست نیشان کردنی ئهم نهخوشیه به .

چاره سهرکردن : Treatment

دهست لی نه دان و وازی پی نه کردن به نوکی په نجه کان و نینوکه کان و نه ته قاندنی ئهم زیبکانه زور سود به خشه بو نه نجام و پاشه پوژی ئهم نهخوشیه به ، ریک و پیک کردنی خواردن و خواردنه وه و حهسانه وه و وهرزش کردن ههروه ها باری دهرونی Psychiatry ، زور به سوذه بو نهخوش ، له ئافره تدا ، به کارهینانی بویه و ده زمانه کانی ئارایشی (میکیاچ) Cosmotic materials ده م و چا و زیان به خشه به تاییهتی ئهو که سانهی که پیستی ده م و چاویان زور چهوره .

هه ره که چون نیشانه کانی ئهم نهخوشیه به مان به ش کرد بو دوو جور هه ره له سه ره هه مان بناغه بو چاره سهرکردنیش هه ره به که یان به جیا باس ده که یان :-

چاره سهرکردنی زیبکه ی سهر رووی پیستی :-

۱ - نهخوش ده پی هه موو روژنیک چوار پینج جار ده م و چاوی Face بشوات به هه رچی جوره سابونیک Soap پیستی (۶) ، دواپی ده پی ده م و چاوی زور باش به خاویلیکی تاییهتی پاک و خاوین و وشک بکاته وه (۷) ، ئهم کاره هه ندی سودی هه به بو نهخوش چونکه ژماره ی خاله ره شه کانی Black heads ئهو جی به که م ده کاته وه به لام ئهو زیبکانه ی که هه ویان کردوه Inflamed acne ده کزینته وه Irretation .

۲ - دومه له گه و ره کان که پرپوون له چلک و سه ره کانیا ن زه رد بووه ده پی به قینریت به ک یان دوو جار له هه فته به کدا ئه م یس به به کارهینانی قولابی تاییهتی Schamberg loop بو ئهم مه به سه ، ده پی ئهم کاره زور به هیسنی و وه ستایانه ئه نجام بدریت له لایه ن به کی له ئه ندانه کانی ئهو خیزانه

بن و ه و ره دو مه ل که پره له چلک خو ی نیشانده دات و له به ره هه و کردن سه ره که ی سه ره هه لده گه ریت ، هه ندی جار کیسه له ی پر له چلک Cycts له م شوینه دا دروست ده پیستی . له م جوره زیبکه به دا (زیبکه ی سهر رووی پیستی) ، نه گه ره ده ست کاری نه کرا و وازی پی نه کرا و به زور نه ته قینرا ئه واکه چا که وه بوو زور به ده گمه ن نه گه ره شوینه که ی دیار پیستی ، به لام به پیچه وانه ی ئهم کاره ، خوراندن و هه لکران و گو شین و نه قاندنی زیبکه کان وه کو خو و عاده تیک به پی هوشی و پی ناگانی ئهم ده ست کاری کردنه ده پیته هوی زام و برین و له دوا ییدا شوینه که ی دیار نه پیستی و ده م و چا و ناشرین ده کات .

زیبکه ی قولابی پیستی Deep acne

له م جوره زیبکه به دا ، هه و کردنی چه وری رژنه کان زور تره و کیسه له ی پر له چلک له قولابی پیستدا ده رده چیت ، گری و دومه لی گه و ره و بچوک یان ره قه گری ده بیتریت له م نهخوشیه به دا ، ئهو قنچکه و دومه لانه ی که ده ته قینرین له نه نجامدا جی به که ی دیار ده پیستی ، شوینه که چال چال و کونجر کونجر ده پیستی . له م جوره زیبکه به دا و ده رمانی وه کو مه لحه م Ointment و کریمه کان Creams ئه وه نده سود به خش نیه ، به لکو به چاره سهرکردنی تاییهتی ده پی هه ولی له ته کا بدریت وه کو له دواپی دا باسی ده که یان .

به گشتی زیبکه له سه ره رووی ده م و چا و Face ده رده چیت به تاییهتی رومه ته کان ، چه ناگه (چه نه) ژر چه نه ، نریک به گوینچکه (گوی) ، ژر په نا گوینچکه ، ژرمل ، پشت مل ، سه ره رووی سنگ ، سه ره پشت و شان ، به ده گمه ن نه گه ره رویدا پیستی که دومه ل و قنچکه ی گه و ره ی پر له چلک له سه ره پشت و سه ره شان ده رچیت و چه ن زیبکه به ک له سه ره رووی ده م و چا و بیتریت ئهم حاله ته ش پی ده وتری زیبکه ی تروپیک Tropical acne واته (استوائی) هه رچه نده که هه یچ په یوه ندی نی به به و شوین و وولاتانه ی که ئاوو هه وایان زور گه ره م .

۳ - شو قنچكە و وردە دومەلانى كە هيشتا نەگەيون سەرەكانيان زەرد نەبوه و نەتەقيون ناپى دەستكارى بكرىت و هەولى گوشىنى بدرىت .

۴ - دەستكارى كردنى بەردەوام وەك خووو راھاتن بۆ لابردي ئەو تويزە سەپى بەى سەر زىبەكان بەدرىزايى رۆزگار ، يان خوراندنى زىبەكانى چەنە بەناو لەپى دەست ئەم كارە ماوەى چارەسەر كردن دوا دەخات بۆ چەن هەفتە بەك و لە ئەنجامدا شونى زىبەكان بەسەر و چاوەوە دەمىت .

۵ - خو پيشاندانى تيشكى رۆز Sun light سود بەخشە بۆ زىبەكانى سەر روو ، چونكە تۆزى ئەم زىبەكانە ووشك دەكاتەو بەرەو چاك بوون دەروات ، بەلام نەك زۆر وەستان لەبەر تيشكى رۆز ، چونكە زۆر خو نيشاندانى تيشكى رۆز بەپىچەوانەو زياتر زىبەكان هەودەكەن و دەكرتەو بەتايەتى ئەگەر نەخوش (۸) دەرمانى لە دەم و چاوى دايت .

۶ - بەكارهينانى مەلحەم Ointment و كرىمەكان Creams بۆ چارەى زىبەكان وەك ترينوين Tretinoin كە لە ترشەلوكى ريتونىك Retinoic acid (فایتامىن ئەى) Vitamin A پىك هاتو بە رىزەى 0.05% يان هەمان دەرمان لەسەر شىوہى شەلى گىراوہ liquid ئەمىش دەپى بەپارچە لوكە بەك سەرى زىبەكانى پى چەور بكرىت هەمو شەوئىك وە ئەگەر هاتو زۆر ئازارى ئەو كەسى داو كرانەوہى زۆر بوو ئەوا دەپى شەو نا شەوئىك پيش نوستن بەكار بهينىت (۹) ، دەپى نەخوش لەسەر ئەم چارەسەر كردنە بەردەوام بىت بۆ ماوەى سى چوار هەفتە ، ئەوسا دەينى كەلكى لەم بەكارهينانە وەرگرتوہو زىبەكان بەرەو چاكەو بوون دەروون و خالە رەشەكان بەئاسانى و پى گوشىن لا دەبردريت پاش بەك مانگك دواى چارەسەر كردن .

۷ - هەروەها چەن جۆرە داودەرمانى تر هەبە بۆ چارەى زىبەكانى سەر رووى پىست كە سود دەگەبەنىت بە نەخوش ئەگەر بىتو بەباشى و رىك و پىكى بەكار بهينىت ، لەم گىراوانە

وەك : شەلو مەلحەم و كرىمى بينزويل پىرئوكسايىد بە رىزەى 5-10% Benzoyl Peroxide يان گىراوہى تىكەل لە گوگرد Sulfer و رىسوركىنول Resorcinol و دەپى رۆزى دوو جار دەم چاوى پى چەور دەكرىت ، ئەم دەرمانە گىراوہ تەوہو ئامادەكراوہ لەسەر شىوہى كرىم و لەلای دەرمانخانەكان Pharmacy دەست دەكەوتىت لە زىر ناوى كرىمى ئەكنى ئەيد (۱۰) Acne Aid cream ئەمە زۆر سود بەخشە و نەخوش كەلكى لى وەردەگرتىت .

چارەسەر كردنى زىبەكانى قولايى پىست :-

بۆ ئەم جۆرە زىبەكانە چارەسەر كردن و هەولدانى تايەتى پىويستە ، چونكە ئەم قنچكە و دومەلانى كە لە قولايى پىستدا هەويان كرده ، بەكارهينانى مەلحەم ، كرىم و شەلە بۆسەر پىست ئەوئەندە سود بەخش نى بە ، بۆبە دەپى نەخوش ئەم خالانى خوارەوہ رچاوبكات :-

۱ - باشترين چارە ئەوہبە كە نەخوش دەپى دەرمانى وەك زىندەدزى (۱۱) Antibiotics بەكار بهينىت بەتايەتى زىندەدزى فراوانكار (۱۲) Broad Spectrum Antibiotic يان بەشىوہى دەرزى Injection يان لەسەر شىوہى كولاچ Capsule ئەمىش بۆئەوہى ژمارەى ئەو بەكرتريانە كەم بكانەوہو لەناويان بەرىت كە بوونەتە هوئى ئەم هەوكردنە .

۲ - باشترين زىندەدزى فراوانكار بۆ ئەم جۆرە زىبەكانە دەرمانى تراسايكلىنە Tetracyclin كە زۆر سود بەخش و سەلامەتە لە بەكارهينانا ، دۆزى (۱۳) Dosage تايەت لەم دەرمانە ئەوہبە كە بەك كولاچ (۱۴) Capsule رۆزى چوار جار (شەش سەعات جارئىك بەك كولاچ) بۆ ماوەى چوار هەفتە لە داويدا دەپى كەم بكرتەوہ بۆ رۆزى سى كولاچ و دوايش بۆ رۆزى دوو كولاچ .

۳ - لەبەر ئەوہى ئەم نەخوشى بە لەدواى ماوەبەكى كورت لە بەكارهينانى زىندەدزەكان لەوہبە بگەرىتەوہ دووبارە تازەبىتەوہ Relapse ، دەپى درىزەبدرىت بە بەردەوامى لە

بەكارهيتانى ئەم زىندەدژە بۇ چەن مانگك و سالىك ، بە دۆزىك كە كەمتر نەيىت لە 250-500 مىلىگرام milligrams لە پۇزىكدا .

۶ - ئەگەر هاتو بەكارهيتانى تراسايكلين زۆر سودى نەبوو بۇ نەوكەسە ، يان نەخوشەكە ئافره تىكى سلك پر Pregnant بوو ، ئەوا دەپى زىندەدژى وەك :-

ئىرسىرۇمىسىن Erythromycin بەكارهيتىت ھەر لەسەر ھەمان دۆزو ھەمان رىنگا .

۷ - بلاوترىن زىانەكانى لايەنى^(۱۵) Side effects لە ەردەوام بوون لە بەكارهيتانى ئەم جۆرە زىندەدژە لە ئافره تدا نەوہە كە توشى ھەوكردى دۆلان^(۱۶) Vaginitis دەيىت ەھۆى جۆرە زىندەوہرە زەرەبىنيەكان كە سەر بە كۆمەلەى كەرۋەكانن پى دەوترى كەندىدا Candidia ، ئەگەر هاتو ئەم ھەوكردەنە بە بەكارهيتانى دەرمانى تايەت^(۱۷) بۇ ئەم مەبەستە چاكەوہ بوو ئەوا باشە بەلام ئەگەر چاكەوہ نەبوو ئەوا دەپى بەكسەر واز لە بەكارهيتانى ئەم زىندەدژە بېزىت .

۸ - بەكارهيتانى زىندەدژەكان ، ژمارەى ئەو قنچكەو دومەل و كيسەلە پر لە چلكانەى كە ھەوكردەنەكە يان ھىشتا نوى بە كەم دەكاتەوہ ، بەلام بۆسەر ئەو دومەل و قنچكەو گرى كۆنانە ئەوہندە سود ناگەبەيىت ، بۆيە ئەم جۆرە زىكەبە دەپى بەنەشتەرلىك^(۱۸) بەتەقتىرت بۇ ئەوہى ھەرچى تىدايە بەتەواوى يىتەدەرەوہ .

۹ - دواى درين و بەتال كردنى ئەم جۆرە زىكەبە ، دەپى دەرزی گىراوہى ترای ئەمسينولون ئەستىونابدى^(۱۹) Triamcinolone acetonide لى بدرىت بە قەبارەى 0.5 مىلىتر^(۲۰) . بۆھەر دومەللىك ، ئەم كارە بەكەلكە بۇ لەناوېردنى ئەم جۆرە زىكەبە .

۱۰ - بەكارهيتانى تىشكى ئىكس X-Ray بۇ چارەسەر كردنى ئەم جۆرە زىكەبە سودبەخشە بۇ ھەندى نەخوش بەلام بۆگشت كەس چەرەسەرى تەواو مسۆگەر

ناكات .

۹ - بەكارهيتانى ھۆرمونەكان Hormones وەك كۆرتىكۆ ستيروئيد Corticosteroid بەتايەتى ئەو جۆرەى كە ماددەى فلۆرېنى تىكەلە Fluorinated زىان بەخشەو زىكەكان خراپتر دەكات .

۱۰ - ئەگەر هاتو ھەموو رى بەكان دەستەوہستان بوون لە چارەسەر كردنى زىكەو ئەميش پەيوەندى ھەبوو بە خولى مانگانەى ئافرهت (بىنوئىزى) Menses ئەوا دەپى دەرمانى تىكەلەى ھۆرمونەكان وەك ھۆرمونى ئىستروژىن Estrogen و پىروچىستىرپون Progesterone بەكارهيتىت لەسەر شىوہى حەبى قەدەغە كردنى سلك پرېنى Contraceptive ھەر رۆزى بەك حەب بۇ ماوہ بەك كە كەمتر نەيىت لە شەش مانگك ئەوسا بەتەواى ئەنجامەكەى دياردەيىت .

ئاموزگارى گشتى بۇ نەخوشەكانى زىكە :-

۱ - زىادە خورى لە خواردن قەت مەكەو دوربە لە خواردى رۆنو و چەورى Fat وەك :- كەرە Butter ، قەماغ Cream ھەرۋەھا دوربوون لە خواردى شەكرە مەنى بەكان Sugers وەك :- لوقم ، چكلىت ، حەلوا . . . ھتد .

۲ - خواردنە پىروتىنى بەكان Proteins وەك ، گوشت و ھىلكە زىانى نى بەو دەپى جۆرەكانى ميوہ و سەوزە بە بەردەوام بۆيىت .

۳ - لەبەر ئەوہى كە پارىز كردن و كەم خوراكى دەيىتە ھۆى كەم بوونەوہى رېزەى فايتامىنەكان ، بۆيە دەپى ئەم جۆرە فايتامىنە لەسەر شىوہى حەب يان كولاج وەربىگىرت لەلايەن نەخوشەوہ بەتايەتى فايتامىن ئەى Vitamin و لە ئافرهتى سلك پردا دەپى ماددەى كالسىوم Calcium وەربىگىرت .

۴ - قەدەغە كردن بەتەواوى لە خواردنەوہى مەى^(۲۱) ، چاى ، قاوہ و كاكاو .

۵ - دەپى نەخوش بچەسىتەوہ و بچەوېت و ئەم خەوتە ناپى لە ھەشت سەعات كەمتر يىت لە رۆزىكدا .

٦ - نهخوښ نايې قهزيت Constipation ته ميس به خوردي ميوه و سهوزه چارده كريت و باستره له به كار هيتاني حبه و دهرمانه كاني رهواني Laxatives .

٧ - نايې مهلحه م و كريت مه كاني دهم وچاو به كار هيتريت ، به تايه تي له ثافره تدا كه دهرمانی ثا رايش كردن به كار ديتيت Cosmetics .

٨ - وازهيتان لهو خووه خهراپه ، كه نهخوښ به يې هوښي و به يې تاگا خه يال دهيات هوه و هدر خه ريكی هه لكه ندي تهو زييكانه يه و ده يان خوريتيت و وازيان پي ده كات به نوکی په نجه و نينو كه كان Nails ، يانيس به ناو له پي دهسته كاني چه ناگه زييك او ي به كاني ده خوريتيت .

٩ - دهم وچاو شوړين به ثاوي ساردو گهرم كراو (٢٢) روژي چوار پينچ جارو پيش خه وتن و به كار هيتاني سابوني باش و ووشك كرده وه ي به جواني .

١٠ - باستر وايه كه نه گهر زييكه كان به ره و زور بوون رويشتن تهوا ههر له سه ره تاوه خو ت پيشاني پزيشكي تايه ت بدهيت ، بوته وه ي ههر زوو به زوو زال بيت به سه ر ته م نه خوښي يه داو ته شه نه نه كات ، تهو دهم وچاوه ت ههر وهك خو ي به جواني و رپكي بيميت هوه و له به رده م ثاوينه دا رووي خو ت به شيواوي قه ت نه يني ت .

په راوړه كان :

(١) - له هندی ناوچه ي كورستانا پي ده وتري جوانه زمه .

(٢) - به رهنی مووه كان واته (بصليات الشعر) .

(٣) - كيراتين يان الماده القرنية بناغه ي كيميای شانه Tissues ووشك و ره هه كان دروست ده كات وهك :- دريژاي موو ، نينو كه كان ، شاخ (قوچ) يان جوق Horne و سم Hoof و پي ي گيانه و ره كان ، ههروه ها پستي بن پاژنه ي پي و ناوله پ گوراون بو ته م جوړه ماده ووشك و ره هه .

(٤) - واته المجره الالكتروني ، كه تهو شته مليونه ها جار زياتر گموره ده كانه وه .

(٥) - چه موري رزين له گشت پستي له شدا هه به نه نها ناوله پ Palms و ژيري نه ي نه ي Soles تيدا تي به ، به لام به زوري ته م چه موري رزانه له م جينگايانه دا زورن :-

پستي كه لله سه ر Scalp ، دهم وچاو Face ، نريك به خه تي (هيلي) ناوه راستي پشت و سنك Chest .

تهو چه موري به ي Sebum كه دهرتت له لايه ن چه موري رزانه كان له م ماددانه پيكه اته وه :-

ترشه چه موري به كان Fatty acids به هه ردو جوړه كمي تا لوز Combined و سه ره به خو Free كوليسترول Cholesterol ، ماده ده ي سه ره كي بو فابيتامين (دي) Precursor of Vit. D و ته واني تر .

(٦) - به كار هيتاني تهو سابونانه زبان به خسه كه ماده ده ي كيميای توزينه ره وه و كرينه ره وه ي Irritant تيدا يه ، باستر وايه كه جوړه كاني سابوني پزيشكي به كاريت بو ته م مه به ته Medical Soaps .

(٧) - باستر وايه كه كاغزي سپرین Cleaning tissues به كاريت چونكه له لايه ن ته ندروستي يه وه له خاوي به كار هيتان باستره .

(٨) - مه به ته له ووشه ي نهخوښ تهو كه سه به كه توشي زييكه بووه چونكه باسه كه تايه نه بو نهخوښي زييكه .

(٩) - له كاني چه موري كريني دهم وچاو Face به مهلحه م و كريت و شله كان ده ي تاگاداري ته ندماه كاني رووي ت كه زيانان پي نه كات وهك : چاو ، كونا لوت ، دهم و ليو .

(١٠) - ته م كرينه ثاماده كراوه ، له زير ناوي ته كي ته يد له م ماددانه پيكه اته وه :-

پ - كلورو - م - زابلينول 0.375% Xylenol - chloro - m - P
ريسورسينول 1.25% Resorcinol
گوگرد 2.5% Sulfur

رهنگي ته م كرينه گوشي رهنگه و كيشه كمي 1.8 تونه كه يه كسانه به 51 گرام .
(١١) - زينده دژ واته المضادات الحيوية يان مضادات الحياة .

(١٢) - زينده دژي فراوان كار واته ذات تاثير واسع .

(١٣) - دوز واته الجرعة ، الجرعة الدوائية .

(١٤) - ههر يهك كولاج له م زينده دژ 250 مليگرام له ماده ده ي تراسا يكليني تيدا يه .

(١٥) - واته التاثيرات الجانبية .

(١٦) - واته التهاب المهبل .

(١٧) - به كار هيتاني دهرمان بو ته م مه به ته يان به رينگاي هه لگرتن واته حه ي تايه ت له دولاندا Vaginal tablet هه لده گيريت ، يان به رينگاي ده رزي لي دان يانيس خوردي تهو

دهرمانه له ده مه وه يانيس به گشت رينگاي دهرمان به كار هيتان .

(١٨) - ته م كاره له لايه ن پزيشكي تايه ته وه ده ي نه نجام بدرت .

(١٩) - چري ته م گيم لويه 2.5 مليگرامه بو يهك مليتر .

(٢٠) - مليتر واته (سم) سي تيمتر مكعب ، يان سي سي Cubic Centimeter C.C .

(٢١) - واته المشروبات الكحولية ، المشروبات الروحية به هه مو جوړه كاني .

(٢٢) - نه سارد نه گهرم هه ندي كهس ده لين شله تين .

سه رچاوه كان Refrances

(1). James Marshall, Diseases of the Skin, London.

(2). The merck manual of diagnosis and therapy 13th.ed 19 U.S.A.

(3). Paul and David, The human body, 1979 London

(4). Vademecum of S D I , 1979 . IRAQ.

(5). Vademecum of SDI , 1981. IRAQ.

(6). Lectures, on Skin diseases by Dr. S.A - AL

. Sammarae , College of Vet - medicine . B.U 1979

(٧) - نغية من الأسانفة والأطباء ، المرشد الطبي الحديث ، لبنان .

(٨) - د . عبدالكريم محمد علي ، ژماره ي سي يه م ل ٩٢ ، كوفاري ثاسوي زانكوي سالي

. ١٩٧٩